

Samenvatting

Nederland kent inmiddels een breed scala aan praktijkvoorbeelden van gebiedsontwikkeling, waarvan De Blauwe Stad in Groningen, Wieringerrandmeer in Noord-Holland en IJsseldelta Zuid (Bypass Kampen) bekende voorbeelden zijn. Het gebiedsontwikkelingsproces in Ooijen-Wanssum onderscheidt zich van veel gebiedsontwikkelingsprocessen door het inbrengen van een extern ontwikkeld concept ('Nieuwe Rivieren') in een lopend gebiedsproces. In deze publicatie wordt beschreven en geanalyseerd hoe dit proces van extern concept naar regionale gebiedsvisie is verlopen.

In deze evaluatie wordt nadruk gelegd op kennismobilisatie. De wijze waarop kennis wordt gemobiliseerd (welke kennis en wanneer en op welke wijze deze wordt ingebracht) kan gebiedsontwikkelingsprocessen versterken, maar kan hier ook afbreuk aan doen. Hoe kennis wordt ingebracht, heeft niet alleen invloed op de inhoudelijke kwaliteit van planvorming, maar ook op de mate waarin belanghebbenden (individuele burgers, georganiseerde belangengroepen, bestuurders) zich aan (de uitkomst van) het proces kunnen committeren. In Ooijen-Wanssum is door het inbrengen van een extern ontwikkeld plan in een lopend participatief proces, sprake van een zeer specifieke manier van kennisinbreng.

Deze evaluatie begint met een karakterisering van twee werkpraktijken: die van Habiforum als trekker/procesregisseur van het gebiedsproces in Ooijen-Wanssum, en die van InnovatieNetwerk/Stroming als bedenkers van het concept 'Nieuwe Rivieren' (Hoofdstuk 2).

Na deze karakterisering vervolgen we met een reconstructie van het gebiedsproces in Ooijen-Wanssum (Hoofdstuk 3). Daarbij onderscheiden we zes verschillende fases:

1. De ‘initiatiefase’,
2. Het creëren van betrokkenheid onder “bewoners” en “bestuurders” en mobilisatie van gebiedskennis,
3. De constructie van oplossingsstrategieën in drie parallelle sporen,
4. De beoordeling van oplossingsstrategieën door direct betrokkenen, bestuurders en externe experts,
5. Botsende culturen van regionale planvorming,
6. Nadere regionale uitwerking van de voorkeursstrategie: mobilisatie van (water)expertise en contra-expertise.

Voor elke fase beschrijven we welke kennisdragers een rol hebben gespeeld, hoe de interactie verliep tussen de verschillende actoren/kennisdragers en welke kennis op welke wijze werd gemobiliseerd.

Vervolgens analyseren wij de wijze waarop kennis in het proces is gebracht en de invloed daarvan op de kwaliteit van het planvormingsproces in Ooijen-Wanssum, en trekken we lessen voor toekomstige gebiedsontwikkelingsprocessen (Hoofdstuk 4 en 5). De drie belangrijkste lessen die we kunnen trekken uit dit experiment, waarbij een van buiten af ontwikkeld concept is ingebracht in een regionaal gebiedsproces, zijn:

- Kennismobilisatie in Ooijen-Wanssum werd gekenmerkt door betrokkenheid van een veelheid aan actoren, waaronder bewoners, boeren en andere ondernemers, maatschappelijke organisaties en (vertegenwoordigers van) overheden. Habiforum opereerde als centrale spil die kennis niet alleen mobiliseerde, maar ook selecteerde, prioriteerde en over en weer communiceerde. In Ooijen-Wanssum zagen we echter ook dat het bij elkaar brengen van verschillende soorten kennis niet volstaat. Cruciaal is ook dat de verschillende soorten kennisdragers daadwerkelijk met elkaar in gesprek gaan en samen beleid ontwerpen. Het organiseren van zo’n gezamenlijk leerproces bleek niet alleen cruciaal voor het op het juiste moment op tafel krijgen van relevante kennis, maar ook voor het krijgen van onderling inzicht in verschillende belangen, motieven en verwachtingen.
- Goede regionale planvormingsprocessen onderscheiden zich doordat er niet alleen vroegtijdig solide verbindingen worden gelegd tussen verschillende typen kennis en tussen inhoud en proces, maar dat er ook sprake is van voldoende bestuurlijke inbedding. De reconstructie en analyse van het gebiedsontwikkelingsproces in Ooijen-Wanssum liet zien dat met name burgers zich niet gehoord voelen als betrokken overheden tijdens het participatieproces onvoldoende zichtbaar zijn. Omdat de overheid tijdens het gebiedsproces geen gezicht had, voelden veel burgers zich – ondanks de “keukentafelgesprekken” en “Toetsdag” – niet of onvoldoende gehoord door verantwoordelijke bestuurders.
- Het concept ‘Nieuwe Rivieren’ bleek (met name in de beginfase) een krachtig concept dat een brug wist te slaan tussen uiteenlopende perspectieven, belangen en verwachtingen in de regio, en maakte daarmee bredere coalities mogelijk. Het concept was waarschijnlijk beter beklifd als er meer sprake was geweest van een

gezamenlijk leerproces tussen verschillende belanghebbenden/kennisdragers. Op die manier hadden verschillende partijen in de regio het extern ontwikkelde concept ('Nieuwe Rivieren') in een vroeger stadium kunnen bevragen en had het meer in dialoog met de regio betekenis, en daarmee een meer regiospecifieke invulling, gekregen.

Het concept Nieuwe Rivieren zal in de oorspronkelijk gedocumenteerde vorm niet in Ooijen-Wanssum worden gerealiseerd, maar het onderliggende gedachtegoed speelt tot op heden een rol in de planvorming. De toekomst zal uitwijzen hoe de te realiseren ingrepen in het gebied delen van het gedachtegoed zullen weerspiegelen.